

ТРАНСФОРМАЦІЯ КУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ГЛОБАЛЬНОГО МІСТА: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ

Фицик Лариса Анатоліївна,

*кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри всесвітньої історії
та методик навчання*

*Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини*

larysa_fytsyk@ukr.net

orcid.org/0000-0001-5953-2018

Мета. Стаття присвячена аналізу трансформаційних процесів, які відбуваються в культурному просторі сучасного європейського глобального міста. Особлива увага зосереджена на виділенні його структурних елементів через призму культурних процесів, а також факторів, які впливають на модернізацію міського культурного середовища на прикладі найбільших західноєвропейських міст.

Методи. Методологія дослідження спирається на принципи історизму та об'єктивності. Ураховуючи багатогранність та багатофункціональність сучасного європейського глобального міста, використано системний та комплексний підхід до його дослідження. Для розвідки залучено як загальні методи (метод системно-структурного аналізу, аналізу і синтезу), так і спеціальні методи: культурно-семантичний, культурно-історичний, соціокультурний та статистичний. За допомогою культурно-семантичного методу вивчалася культурне середовище міста, а об'єктом у ньому виступала його предметно-просторова складова. Із метою виявлення змін у культурному просторі міст, які відбувалися протягом останнього десятиліття, використано історико-культурний метод. У дослідженні використовувався соціокультурний метод, за допомогою якого розглядалася динаміка розвитку культурного середовища міста у взаємозв'язку з його соціальною динамікою (соціокультурними процесами, які відбуваються у його середовищі). Статистичний метод дав змогу зафіксувати кількісні показники наповнення культурного простору найбільших глобальних міст, без чого неможливий його ґрунтовний аналіз.

Результати. Результати проведеного дослідження дозволили дійти висновку, що сучасне європейське глобальне місто стає не тільки важливим центром світової економічної та політичної системи, а й культурним феноменом, який набуває дедалі більшого європейського та світового значення. Акцентована увага на тому, що його культурний простір слід розглядати як певну систему в просторі та часі, яка створює можливості для творчого, насиченого духовного життя кожного окремого його мешканця, та форму, у якій проходить життя міської культури. Виявлено, що історична трансформація європейського глобального міста – від індустріального до постіндустріального, створила його нову топографію, у результаті чого культурний простір розширився, значно ускладнилася його структура, кількісні та якісні параметри. Проаналізовано наповненість культурного простору найбільших західноєвропейських міст. Встановлено, що найкращі показники у цьому напрямі демонструють Лондон і Париж.

Висновки. За підсумками проведеного дослідження можна зробити висновки, що культурний простір глобальних мегаполісів постійно трансформується та модернізується, вдало поєднуючи в собі, з одного боку, історико-культурні пам'ятки минулого, а з іншого – сучасні елементи інноваційної та креативної творчої культури. Встановлено, що на його трансформацію впливають процеси глобалізації, інтернаціоналізації та джентрифікації, які проявляються у появі багатьох цікавих ініціатив, що свідчить про децентралізацію, наповненість та доступність міського культурного простору.

Ключові слова: мегаполіси, урбанізація, інтернаціоналізація, модернізація, джентрифікація, інноваційні процеси, творчі індустрії.

TRANSFORMATION OF THE CULTURAL SPACE OF THE EUROPEAN GLOBAL CITY: MODERN TRENDS

Fytsyk Larysa Anatoliivna,

*Candidate of Historic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of World History
and Teaching Methods*

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University

Larysa_fytsyk@ukr.net

orcid.org/0000-0001-5953-2018

Purpose. The aim of this paper is to analyze the transformational processes taking place in the cultural space of a modern European global city. Particular attention is paid to highlighting its structural elements through the prism of cultural processes, as well as factors influencing the modernization of the urban cultural environment on the example of the largest Western European cities.

Methods. The research methodology is based on the principles of historicism and objectivity. Considering the versatility of the modern European global city, a systematic and integrated approach to its study was used. The study involves both general methods (the method of system-structural analysis, analysis and synthesis) and special methods: cultural-semantic, cultural-historical, socio-cultural and statistical. With the help of the cultural-semantic method, the cultural environment of the city was studied, with the subject-spatial environment being its object. In order to identify changes in the cultural space of cities that have occurred over the past decade, the cultural-historical method was used. Socio-cultural method helped examine the dynamics of the cultural environment of the city in relation to its social dynamics (socio-cultural processes occurring in its environment). The statistical method made it possible to record quantitative indicators of the content of cultural space of the largest global cities, which made possible its detailed analysis.

Results. The results of the study led to the conclusion that the modern European global city is becoming not only an important center of the world economic and political system, but also a cultural phenomenon that is gaining more and more European and global significance. The emphasis is on the fact that its cultural space should be considered as a certain system in space and time, which creates opportunities for the creative, rich spiritual life of each of its individual inhabitants, and the form in which the life of urban culture takes place. It was revealed that the historical transformation of the European global city – from industrial to post-industrial – created its new topography, as a result, the cultural space expanded, its structure, quantitative and qualitative parameters became much more complicated. The fullness of the cultural space of the largest Western European cities is analyzed. It has been established that the best indicators in this area are demonstrated by London and Paris.

Conclusions. Based on the results of the study, it can be concluded that the cultural space of global megacities is constantly transforming and modernizing, successfully combining, on the one hand, historical and cultural sights of the past, and on the other hand, modern elements of innovative and creative culture. It has been established that its transformation is influenced by the processes of globalization, internationalization and gentrification, which are manifested in the emergence of many interesting initiatives, which indicates decentralization, completeness and accessibility of urban cultural space.

Key words: megacities, urbanization, internationalization, modernization, gentrification, innovation processes, creative industries.

1. Вступ

У сучасному світі відбуваються потужні урбанізаційні та глобалізаційні процеси, у результаті чого міста ХХІ століття стали суттєво відрізнятися від індустріальних міст. Вони перетворюються у мегаполіси і, врешті-решт, стають глобальними містами, які набувають транснаціонального, світового значення. Міста-гіганти створюють ефективні інструменти глобалізації, сприяють появі безлічі нових форм соціальної та культурної активності. Абсорбуючи у собі традиції місцевого населення та приїжджих людей, вони стають центрами концентрації культур і місцями збереження культурної спадщини багатьох народів. Особливо активну роль у світових глобалізаційних процесах беруть європейські міста. За таких умов неабиякої актуальності набуває дослідження сучасних тенденцій, які відбуваються в культурному просторі європейських глобальних міст та їх впливу на соціально-політичне та соціально-культурне життя міських жителів.

Дослідження процесів трансформації, які відбуваються в культурному просторі сучасних європейських міст, пов'язане з інтересом сучасних істориків-урбаністів та культурологів до проблем соціальної історії та культури європейських країн, зокрема до соціально-культурних аспектів європейської урбанізації. Без таких досліджень неможливо зрозуміти культурний потенціал

та особливості європейського глобального міста, ціннісну систему європейської культури постіндустріальної доби та роль міст як культурних осередків та носіїв культурно-історичного процесу.

Новизна дослідження полягає в аналізі трансформаційних процесів у культурному просторі західноєвропейських глобальних міст та виділенні факторів, які на них впливають.

Мета наукового дослідження полягає в аналізі трансформаційних процесів, які відбуваються в культурному просторі сучасного європейського глобального міста. Досягненню мети сприяє виконання таких завдань: виділення його структурних елементів через призму культурних процесів, а також аналіз факторів, які впливають на модернізацію міського культурного середовища на прикладі найбільших західноєвропейських міст.

Методи дослідження. Методологія дослідження спирається на принципи історизму та об'єктивності. Враховуючи багатогранність та багатофункціональність сучасного європейського глобального міста, використано системний та комплексний підходи до його дослідження. Для розвідки залучено як загальні методи (метод системно-структурного аналізу, аналізу і синтезу), так і спеціальні методи: культурно-семантичний, культурно-історичний, соціокультурний та статистичний. За допомогою культурно-семантичного методу вивчалось культурне середовище міста,

а об'єктом у ньому виступало його предметно-просторове середовище. Із метою виявлення змін у культурному просторі міст, які відбувалися протягом останнього десятиліття, використано історико-культурний метод. У дослідженні використовувався соціокультурний метод, за допомогою якого розглядалася динаміка розвитку культурного середовища міста у взаємозв'язку з його соціальною динамікою (соціокультурними процесами, які відбуваються у його середовищі). Статистичний метод дав змогу зафіксувати кількісні показники наповнення культурного простору.

2. Культурний простір сучасного європейського глобального міста як категорія

Сучасне європейське глобальне місто є важливим елементом світової економічної системи, відіграє ключову роль для усіх регіонів нашої планети та серйозно впливає на політичні та соціально-економічні процеси (Матвеева, 2015: 93). За влучним висловом амстердамських урбанологів К. Куртіт та П. Найкампа у статті «На честь мегаполісів у глобальному світі» (2013), «в умовах тотальної урбанізації саме таке місто виступає локомотивом та «вузлом» глобального розвитку (Kourtit, Nijkamp, 2013: 168).

Нині у сучасному європейському мегаполісі можна побачити глибинні процеси, які відбуваються у суспільстві. Європейські мегаполіси стають платформою, де відбуваються масштабні процеси інтеграції. Цьому, на думку А. Бергсона, «сприяють імміграційні процеси та глобалізація» (Бергсон, 2011: 58). Однак поступальний розвиток постіндустріальних міст неможливий без формування якісного сучасного культурного середовища, яке має забезпечити зростаючі культурні потреби населення. Не можна не погодитися із твердженням М. Шилехіної, що місто сьогодні активно транслює у суспільстві культурні процеси та стає безпосереднім носієм культури (Шилехіна, 2017: 39). Тому, на думку В. Захарової, «важливо вивчати глобальні міста з точки зору не тільки економічних і політичних процесів, але й культурних перетворень, які у них відбуваються» (Захарова, 2017: 27).

Сучасне європейське глобальне місто, як і будь-яке інше, слід розглядати, на нашу думку, з одного боку, як певний населений пункт, у якому сконцентроване населення, адміністративні споруди, об'єкти ділової активності, виробничої, соціальної та культурної інфраструктури, а з іншого – як особливий культурний транстериторіальний простір Європи і світу, у якому, за влучним висловом С. Ільїних та А. Табаркова, «склалися якісно інші соціальні та культурні взаємозв'язки між індивідами, ніж у жителів малих і середніх міст» (Ильїных, Табарков, 2016: 81).

Новий тип міста, сформований у 90-х рр. ХХ ст. у результаті глобалізаційних процесів, на

переконання американської соціологині С. Сассен, все частіше акумулює у собі та активно транслює існуючі у соціумі культурні процеси, відтворює актуальні культурні сенси суспільства та розкриває ціннісну систему своєї культури (Sassen, 1991: 20). Тому його слід розглядати як певну систему, яка, на думку О. Олійник, «має складатися з таких складових, як міська ідентичність, спосіб життя, забудова, неповторний рельєф, зовнішня реклама, мода та ін.» (Олійник, 2019: 174).

Категорія культурного простору міста впродовж останнього століття у силу об'єктивних обставин (індустріалізації, модернізації, інтеграції та глобалізації) зазнала певної модифікації. Якщо раніше вона розглядалася як створене людьми протягом тривалого історичного періоду штучне середовище проживання та самореалізації, то з позицій сучасної науки вона містить у собі такі елементи культури міста, як норми та цінності певного міського співтовариства, його соціальну психологію, спосіб життя, менталітет.

У цьому контексті заслуговує на увагу визначення культурного простору сучасного міста, насамперед, у просторово-часовому вимірі російського культуролога А. Флієра як «певної ціннісної форми, у якій відображений такий самий зміст, як і в самій культурі» (Флиер, 2000: 31). Цікавою є теза Г. Фесенка, суть якої полягає у тому, що культурний простір глобального міста постає сьогодні як освоєний людиною в тих чи інших параметрах важливий для неї ціннісно-смысловий світ, який набуває характерної ідентичності (Фесенко, 2013: 265). Деякі сучасні дослідники до трактування вказаної категорії додають соціальні спільноти та взаємозв'язки між ними в умовах так званих «кам'яних джунглів» (Гацук, 2015: 21).

Загалом, можна констатувати, що культурний простір глобального європейського міста слід розглядати як певну систему в просторі та часі, яка створює можливості для творчого, насиченого духовного життя кожного окремого його мешканця, та форму, у якій проходить життя міської культури.

3. Структура культурного простору європейського глобального міста та характеристика його елементів

Історична трансформація європейського міста – від індустріального до постіндустріального – створила його нову топографію, у результаті чого значно ускладнилася структура міського культурного простору. Поряд з традиційними елементами (ландшафтною забудовою, пам'ятками архітектури, монументами, музеями, бібліотеками, художніми галереями, виставковими залами тощо) його складовими частинами стали також нові архітектурні стилі міських районів, особливості планування площ та парків. Минуле у поєднанні з принципово новими рисами, привнесеними в архітектурно-просторове

середовище сучасного міста (концертні зали, галереї мистецтв, кінотеатри, артхаузи тощо), формує незабутній образ міста та уособлює у собі матеріальну та духовну культуру багатьох поколінь його мешканців.

Кожне глобальне місто, на думку Г. Фесенка, «стало своєрідним культурним феноменом, який набуває дедалі більшого значення» (Фесенко, 2013: 59). Реальністю стало те, що в постіндустріальну добу на місці «кам'яних джунглів» сформувався новий урбанізований простір, особливістю якого є прагнення міст задовольнити потреби усіх своїх мешканців у покращенні соціокультурного середовища та задоволення культурних потреб городян. Цьому у даний час особливо сприяють процеси інтеграції, глобалізації, джентрифікації та імміграції.

Кожне європейське місто має свій неповторний вигляд – колорит. Насамперед, ця унікальність досягається завдяки його стильовій єдності та досить складній просторовій структурі. Окрім музеїв, галерей, публічних зелених просторів, до неї входять об'єкти культурно-історичної спадщини, які надають містам характерні особливості. Кожне місто по-своєму їх визначає, порівнювати їх досить важко, однак чисельність споруд та пам'яток історичного значення у них досить велика: зокрема, тільки в Лондоні їх більше 20 тис., в Амстердамі – 16 тис. (Доклад, 2015: 49). Музеї та галереї давно вже стали символами культурної ідентичності міст (як приклад – паризький Лувр чи Дрезденська картинна галерея). За даними «Доповіді про культуру світових міст»

(2015 р.), опублікованої за результатами міжнародного проекту з вивчення культури глобальних міст, на 5 найбільш популярних музеїв у Лондоні та Парижі припадало у 2015 р. 20 млн. відвідувачів (Доклад, 2015: 46), тобто по 4 млн. у середньому на кожний.

Для аналізу стану міської культурної спадщини ми виділили із загального переліку її об'єктів, опублікованих у «Доповіді про культуру світових міст», дані про 6 найбільших глобальних західноєвропейських міст. Кількісні показники виокремлених об'єктів культурної спадщини за 2014 р. відображені у табл. 1. (Доклад, 2015: 50).

Як видно з таблиці, найбільша чисельність музеїв різних форм власності, художніх галерей та об'єктів культурної спадщини сконцентрована у найбільших глобальних містах – Парижі та Лондоні. Третє місце за рівнем забезпеченості об'єктами культурної спадщини займає Берлін, четверте – Амстердам.

Культурний простір європейського глобального міста формують також друковані видання та місця їх пропозиції. Бібліотеки глобальних міст щороку видають городянам величезну кількість книг. Так, у 2006 р. була відкрита Центральна публічна бібліотека в Амстердамі, яка на даний час стала однією з найбільших публічних бібліотек Європи (Доклад, 2015: 52). Так, за даними табл. 2, складеної з опублікованих джерел, перше місце з великим відривом за чисельністю публічних бібліотек займає Париж – 830, друге місце посідає Лондон – 383, на третьому місті – Берлін і Стокгольм (Доклад, 2015: 55).

Таблиця 1

Основні показники культурної спадщини найбільших глобальних західноєвропейських міст

Місто	Кількість державних музеїв	Кількість приватних музеїв	Кількість художніх галерей	Чисельність відвідувачів п'яти найпопулярніших музеїв, галерей (млн. осіб)	Кількість об'єктів культурної спадщини
Амстердам	8	143	182	4,5	3
Берлін	18	140	421	4,7	3
Лондон	11	162	85,7	25,3	4
Мадрид	7	52	299	8,3	0
Париж	24	113	104,6	23,4	4
Стокгольм	29	70	120	4,1	3

Таблиця 2

Кількість бібліотек та книжкових магазинів у глобальних західноєвропейських містах

Місто	Кількість публічних бібліотек	Кількість публічних бібліотек на 100.000 осіб	Кількість книжкових магазинів	Кількість букіністичних магазинів
Амстердам	82	3	165	Дані відсутні
Берлін	88	2,5	245	4
Лондон	383	5	802	68
Мадрид	46	1,5	497	32
Париж	830	7	1625	282
Стокгольм	90	4,2	70	20

Бібліотеки – не єдине джерело пропозиції літератури. І хоча в епоху інформатизації поряд з паперовими варіантами книг все частіше з'являються їх електронні аналоги, чисельність книжкових магазинів усе ж залишається значною: у західноєвропейських містах можна знайти тисячі книжкових магазинів. Як видно з таблиці, найбільша їх чисельність у Парижі – 1625 та Лондоні – 802. Отже, як бачимо, трійка західноєвропейських лідерів за рівнем забезпеченості основними об'єктами культурної інфраструктури є незмінною.

Складовими елементами сучасного міського культурного простору є театр, кіно, музика, образотворче мистецтво, танець, які, власне, і виступають квінтесенцією міської культури. За даними статистики, столиця Великої Британії вже більше чотирьох століть залишається найважливішим центром театрального мистецтва (тут щорічно проходить більше 30 тис. театральних постановок). У галузі кіномистецтва пальму першості традиційно тримає Париж. У французькій столиці функціонує більше кінотеатрів, аніж у будь-якому іншому місті світу (більше 3000) (Доклад, 2015: 56). У багатьох глобальних містах розміщена величезна кількість концертних залів, концертних майданчиків, у яких часто проводяться концерти класичної, оркестрової та поп-музики. В останні десятиліття важливий сегмент культурного простору мегаполісів глобального значення становлять художні виставки і танцювальні майданчики.

4. Аналіз сучасних тенденцій у культурному просторі Лондона і Парижа

Проаналізуємо сучасні процеси та тенденції, які відбулися в культурному просторі найбільших глобальних міст Європи за останнє десятиліття. Насамперед, слід зазначити, що Лондон – місто, яке дуже вдало поєднує свою історичну пам'ять з нестримною креативністю та сучасною поп-культурою, яка динамічно розвивається. Як одна з найбільших глобальних столиць світу, вона є найбільш чутливою до впливу процесів глобалізації на своє культурне середовище. Цей вплив відчувається у різних напрямках: в організації та підтримці музейної справи, організації та просуванні проектів культурних хабів, сучасних бібліотек, розвиток сучасного театрального та виставкового мистецтва. У багатьох напрямках саме Лондон є взірцем та законодавцем культурних інновацій.

Столичний культурний простір міста у 2012 р. поповнився такими об'єктами культурної спадщини, як приміщення, де проходив Лондонський кінофестиваль, та Новий Олімпійський парк королеви Єлизавети у східному Лондоні (один з найбільших парків у Європі, створених за останнє десятиліття, який згодом став основним майданчиком для проведення кінофестивалів та інших культурних заходів) (Доклад, 2015: 100), чудовими лондонськими школами мистецтв

та дизайну. За останні десять років були побудовані та відремонтовані державний оперний театр, галерея «Тейт Модерн», Британський інститут кіно, концертний зал «Раунд-хаус», реалізувалися масштабні проєкти розширення Британського музею та реконструкції галереї «Тейт Британія». У 2018 р. розпочалася реконструкція знаменитої виставкової зали «Olympia London», яку архітектори перетворили у найбільший культурний комплекс країни (Студія, 2019).

Місто зазнає впливу інноваційних процесів: у британській столиці відбуваються безліч арт-ярмарків, в останні роки проводяться багато музичних фестивалів, розвивається креативна індустрія (індустрія розваг). Суттєво впливають на трансформацію культурного середовища міста процеси джентрифікації та інтеграції, започатковані у Лондоні ще в кінці минулого століття. Зазначимо, що вони не лише змінили структуру міського простору у раніше непривабливих районах міста, але й, насамперед, його урізноманітнили. Тенденція до культурного різноманіття полягає, зокрема, у тому, що були створені особливі культурні квартали, такі, зокрема, як «Сохо», у яких представники різних міських спільнот створили свої майстерні та студії (Доклад, 2015: 85)

Процес трансформації культурного простору, започаткований у 80-х роках минулого століття, є постійним та охоплює все більше районів міста. Так, у 2018 р. архітектори завершили роботу над новим арт-кварталом «Двір вугільних крапель» на місці вугільного складу у колишньому промисловому районі міста (Студія, 2019), а нещодавно був започаткований новий проєкт «Переможці нової лондонської премії 2020», спрямований на перетворення депресивного району Лафборо-Джанкшн на центр творчості. У рамках вказаного проєкту здійснювалася не лише архітектурна перебудова території, а й розміщення у перепланованих будівлях креативних центрів, мистецьких студій та нових відкритих публічних просторів (New, 2020).

Реалізація принципів архітектурного перепланування, спрямованого на модернізацію культурного простору старих промислових районів міста, відбувалася також і в рамках проєкту «Огляд висотних будівель Лондона», за яким, зокрема, у залізничних арках митцями та підприємцями був створений незалежний кінотеатр та студії художників (London's, 2020).

Схожі трансформації культурного простору відбуваються і в Парижі. Володіючи унікальними культурними надбаннями, це місто всіляко намагається уникнути перетворення в «музей під відкритим небом». У ньому, як і в Лондоні, будуються нові культурні об'єкти у периферійних районах, освоюються альтернативні форми мистецтва, що сприяє формуванню сучасного культурного

образу міста. Особлива увага приділяється ролі творчих індустрій для розвитку культурної інфраструктури міста.

Творчі індустрії у великих містах набувають великої популярності серед їх мешканців, адже, як відомо, проблема такого типу міст полягає, насамперед, у недостатніх комфортних умовах для існування індивідів, тобто у недостатності «вражень», чи як більш влучно зазначає Ч. Лендрі, «відсутності переживань». А «багатство переживань» (поділяємо думку дослідника) складається не лише з міського середовища, а й з можливостей городян його активно змінювати» (Лендрі, 2006: 24).

Тому однією з найбільш значних ознак простору глобального міста є орієнтація на інновацію. Яскравий приклад використання креативних індустрій, які змінюють не зовсім перспективний простір глобального міста на якісне, творче та сучасне середовище, продемонстрував Париж. Так, в рамках проєкту «Великий культурний Париж» у приміщенні покинутої електростанції в Сент-Дені було створено культурний центр під назвою «Європейське місто кіно», а в рамках іншого проєкту – «Паризький бульвар», – монументальні розписи за участю відомих стріт-художників. Вищевказані процеси свідчать про те, що історична трансформація міста супроводжується розвитком так званих «креативних індустрій» (Алексеева, 2020).

У добу інформаційного суспільства запровадження будь-якого роду інноваційних продуктів у місті має високу цінність. Слід зазначити, що, використовуючи усі переваги міжнародної репутації «культурної столиці світу», парижани активно підтримують баланс між старим і новим, змінюючи та модернізуючи старий культурний ландшафт міста, що проявляється, насамперед, у децентралізації та модернізації його культурного середовища. Прикладом такого роду трансформацій є, наприклад, реалізація масштабного проєкту на околиці міста, в 13 окрузі, спрямованого на те, щоб міський культурний простір став платформою для творчих колаборацій та відкритого доступу до культури для усіх його мешканців. Там, у покинутих промислових районах міста, у результаті діяльності колективу художників, громадянської активності та небайдужих містян, в рамках проєкту «Фабрики культури» створюється новий образ старих районів Великого Парижа. Для підтримки творчих ініціатив владою міста створені студії, зали для музичних репетицій, художні студії, виставкові зали та кінозали, внаслідок чого невпинно зростає роль регіону як творчого кластера (Soutien) (Алексеева, 2020).

В останні роки у місті з'явилися нові неінституційні простори, в усіх районах функціонувала ціла мережа творчих кластерів, які ініціювали створення просторів для діяльності представників творчих професій (Доклад, 2015: 137). Подібні процеси відбуваються і в інших містах. Як бачимо, кожне європейське глобальне місто є особливим феноменом, має свій неповторний культурний образ, який постійно змінюється. Як культурний феномен воно, з одного боку, є матеріальним, а з іншого, як влучно зазначила І. Туліганова, це «віртуальна і навіть ефімерна реальність, яка живе як певна ідея» (Туліганова, 2013: 165).

5. Висновки.

Із наведеного вище можна зробити такі висновки:

Сучасне європейське глобальне місто стає не тільки важливим центром світової економічної та політичної системи, а й культурним феноменом, який набуває дедалі більшого європейського та світового значення.

Його культурний простір слід розглядати як певну систему в просторі та часі, яка створює можливості для творчого, насиченого духовного життя кожного окремого його мешканця, та форму, у якій проходить життя міської культури.

Історична трансформація європейського глобального міста – від індустріального до постіндустріального, створила його нову топографію, у результаті чого культурний простір розширився, значно ускладнилася його структура, кількісні та якісні показники.

На процеси трансформації культурного простору європейських міст впливають процеси глобалізації, інтернаціоналізації та джентрифікації.

Культурний простір глобальних мегаполісів постійно трансформується та модернізується, вдало поєднуючи в собі, з одного боку, історико-культурні пам'ятки минулого, а з іншого – сучасні елементи інноваційної та креативної творчої культури.

В європейських містах спостерігається стійка тенденція до появи багатьох цікавих ініціатив, що свідчить про децентралізацію, наповненість та доступність міського культурного простору. Найкращі показники у цьому напрямі демонструють Лондон і Париж.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо як у комплексному дослідженні культурного простору сучасних європейських міст, так і в локальних студіях, присвячених вивченню особливостей трансформації культурного образу окремих глобальних міст Західної Європи під впливом процесів інтеграції та імміграції.

Література:

1. Kourtit K., Nijkamp P. In praise of megacities in a global world. *Regional Science Policy & Practice*. 2013. Vol. 5, № 2. P. 167–182.
2. London's Tall Buildings Survey 2020. URL: <https://nla.london/insights/londons-tall-buildings-survey-2020>. (дата звернення: 19.01.2022)
3. New London Awards 2020 Winners. URL: <https://nla.london/awards/new-london-awards-2020-winners>. (дата звернення: 03.02.2022)
4. Sassen S. *The global city New York, London, Tokyo*. Princeton University Press, 1991. 397 p.
5. Soutien aux fabriques de culture en région Île-de-France. URL: <https://subventions.fr/guide-des-aides/soutien-fabriques-de-culture>. (дата звернення: 22.01.2022)
6. Алексеева З. (2020). Как во Франции спасают неблагоприятные районы. URL: <https://strelkamag.com/ru/article/kak-vo-francii-ozhivlyayut-neblagopoluchnyye-raiony> (дата обращения к ресурсу: 20.01.2020).
7. Берсон А. Европейский мегаполис и мультикультуризм: степень совместимости. *Современная Европа*. 2011. № 1. С. 57–70.
8. Гацук С.Ю. Архитектурно-пространственная композиция городского пространства как средство инкультурации. *Человек в мире культуры*. 2015. № 2. С. 20–23.
9. Доклад о культуре мировых городов, Москва, 2015. 120 с. URL: http://www.worldcitiescultureforum.com/assets/others/WCCR-2015_Russian.pdf. (дата звернення: 22.01.2022)
10. Доклад о преобразовании города средствами культуры. Москва, 2015. 107 с. URL: <http://miscp.ru/assets/docs/TCPR.pdf>. (дата звернення: 22.01.2022)
11. Захарова В.И. Социокультурное пространство мегаполиса. *Теория и практика общественного развития*. 2017. № 2. С. 25–27.
12. Ильиных С.А., Табарков А.В. Мегаполис как объект социологического исследования. *Дискуссия*. 2016. № 3(66). С. 8085.
13. Лэндри Ч. Креативный город. Москва : Классика – XXI, 2006. 399 с.
14. Матвеева О.Ю. Глобальные города – города, меняющие социально-культурное пространство. *Вестник науки Сибири*. 2015. № 1(16). С. 93–97.
15. Олійник О.М. Культурний простір, комунікація міста: співвідношення понять. *Культура і мистецтво у сучасному світі*, 2019. Вип. 20. С. 169–177.
16. Студия Томаса Хизервика превратит Лондон в новое культурное пространство. URL: <https://www.admagazine.ru/architecture/studiya-tomasa-hizervika-prevratit-olympia-london-v-novoe-kulturnoe-prostranstvo> (дата обращения к ресурсу: 7 февраля 2019).
17. Тулиганова И.В. Город как культурный ландшафт. *Вестник Поволжского института управления*. 2007. № 13. С. 163–168.
18. Фесенко Г. Креативні трансформації культурного ландшафту мегаполісів. *Наукові записки НаУКМА*. 2013. Т. 140. Теорія та історія культури. С. 59–64.
19. Фесенко Г. Культурний простір сучасного міста як цивілізаційний вимір. *Пространство литературы, искусства и образования – путь к миру, согласию и сотрудничеству между славянскими народами* : материалы VII междунар. науч.-практ. конф., г. Харьков, 20 декабря 2012 г. Харьков, 2013. С. 264–268.
20. Флиер А.Я. Культурология для культурологов. Москва : Академический проект, 2000. 496 с.
21. Шилехина М.С. Культурное пространство современного города как объект междисциплинарного исследования. *Культура и образование: научный журнал вузов культуры и искусств*. 2017. № 2(25). С. 39–46.

References:

1. Kourtit K., Nijkamp P. (2013). In praise of megacities in a global world. *Regional Science Policy & Practice*. Vol. 5, № 2, pp. 167-182. [in English]
2. London's Tall Buildings Survey 2020. URL: <https://nla.london/insights/londons-tall-buildings-survey-2020> [in English]
3. New London Awards 2020 Winners. URL: <https://nla.london/awards/new-london-awards-2020-winners> [in English]
4. Sassen S. (1991). *The global city New York, London, Tokyo*. Princeton University Press, 397 p. [in English]
5. Soutien aux fabriques de culture en région Île-de-France. URL: <https://subventions.fr/guide-des-aides/soutien-fabriques-de-culture> [in English]
6. Alekseeva, Z. (2020). *Kak vo Frantsyy spasaiut neblahopryiatnye raiony*. [How unfavorable areas are being saved in France]. URL: <https://strelkamag.com/ru/article/kak-vo-francii-ozhivlyayut-neblagopoluchnyye-raiony> (data obrashcheniya 20.01. 2020). [in Russian]

7. Berson A. (2011). Evropeiskyi mehapolys y multykulturyzm: stepen sovmostymosty. [European megacity and multiculturalism: degree of compatibility]. *Sovremennaiia Evropa*. №1, pp.57-70. [in Russian]
8. Hatsuk S. Yu. (2015). [Arkhytekturno-prostranstvennaia kompozytsiia horodskoho prostranstva kak sredstvo ynkulturatsyy. [Architectural and spatial composition of urban space as a means of inculturation]. *Chelovek v myre kultury*. №2, pp. 20-23. [in Ukrainian]
9. Doklad o kulture myrovykh horodov. [World cities culture report]. (2015). Moskva, 120 s. URL: http://www.worldcitiescultureforum.com/assets/others/WCCR2015_Russian.pdf [in Russian]
10. Doklad o preobrazovanny horoda sredstvamy kultury. [Report on the transformation of the city through culture]. (2015), Moskva, 107 s. URL: <http://miscp.ru/assets/docs/TCPR.pdf> [in Russian]
11. Zakharova V. Y. (2017). Sotsyokulturnoe prostranstvo mehapolysa. [Sociocultural space of the megacity]. *Teoriia y praktyka obshchestvennogo razvytiia*. №2, pp. 25-27. [in Russian]
12. Ylynykh S. A., Tabarkov A. V. (2016). Mehapolys kak obyekt sotsyolohycheskoho yssledovaniia. [Megapolis as an object of sociological research]. *Dyskussiya*. № 3 (66), pp. 80–85. [in Russian]
13. Lendry Ch. (2006). Kreatyvnyi horod. [Creative city]. Moskva: Klassyka – XXI, 399 p. [in Russian]
14. Matveeva O. Yu. (2015). Hlobalnye horoda – horoda, meniaiushchye sotsyalno-kulturnoe prostranstvo. [Global cities changing the socio-cultural space]. *Vestnyk nauky Sybyry*. № 1 (16), pp. 93-97. [in Russian]
15. Oliinyk O. M. (2019). Kulturnyi prostir, komunikatsiia mista: spivvidnoshennia poniat. [Cultural space, city communication: the relationship of concepts]. *Kultura i mystetstvo u suchasnomu sviti*, Vyp. 20, pp. 169-177. [in Ukrainian]
16. Studiya Tomasa Khyzervyka prevratyt London v novoe kulturnoe prostranstvo. (2019). [Thomas Heatherwick Studio will turn London into a new cultural space]. URL: <https://www.admagazine.ru/architecture/studiya-tomasa-hizervika-prevratit-olympia-london-v-novoe-kulturnoe-prostranstvo> (data obrashcheniia 7 fevralia 2019). [in Russian]
17. Tulyhanova Y. V. (2007). Horod kak kulturnyi landshaft. [The city as a cultural landscape]. *Vestnyk Povolzhskoho ynstytuta upravleniia*. №13, pp. 163-168. [in Russian]
18. Fesenko H. (2013). Kreatyvni transformatsii kulturnoho landshaftu mehapolisiv. [Creative transformations of the cultural landscape of megacities]. *Naukovi zapysky NaUKMA*. T. 140. Teoriia ta istoriia kultury, pp. 59-64. [in Ukrainian]
19. Fesenko H. (2013). Kulturnyi prostir suchasnoho mista yak tsyvilizatsiinyi vymir. [Cultural space of the modern city as a dimension of civilization]. *Prostranstvo lyteratury, yskusstva y obrazovaniia – put k myru, sohlyasiu y sotrudnychestvu mezhdru slavianskymy narodamy: materyaly VII mezhdunar. nauch.-prakt. konf., h. Kharkov, 20 dekabria 2012 h. Kharkov*, pp. 264 –268. [in Ukrainian]
20. Flyer A. Ya. (2000). Kulturolohiia dlia kulturolohov. [Culturology for culturologists]. Moskva: Akademicheskyyi proekt, 496 p. [in Russian]
21. Shylekhyna M. S. (2017). Kulturnoe prostranstvo sovremennoho horoda kak obyekt mezhdystsyplynarnoho yssledovaniia. [Cultural space of a modern city as an object of interdisciplinary research]. *Kultura y obrazovaniie: nauchnyi zhurnal vuzov kultury y yskusstv*. №2 (25), pp. 39 - 46. [in Russian]

Стаття надійшла до редакції 07.02.2022
The article was received 07 February 2022